

metät. Ja on se kaikkiin surullisempi asia, että siinä ovat 130 ihmistä myös henkensä jättäneet.

Kuopion isot markkinat nyt ovat loppuneet. Väkiä ei ole ollut niin paljon kuin monasti muina vuosina. Ei ole talonpoikakaan saanut paljon maksoa tavaroistaan. Muikkuja on myöty ruplaan ja yhteen ruplaan kahteenkymmeneen kopeikkaan. Aivinata on saatu kaikkein huonmpata viiellätoista kopeikalla ja parempi on maksanut 20 taikka 23 kopeikkaa. Tali on myös nyt halpana ollut, koska on täytynyt maamiesten heinän ja oljen puutteessa karjansa tappa. On sitä myyty 4 ruplaan 50 kopeikkaan ja vielä halvemmallakin. Mutta voista taasen on maksettu aina kaheksaan ruplaan. Jyviä ei vielä taho kukaan paljon ostaa, sillä rahan tarpeessa on vähän ittekukin. Ei taida Maamiehen Ystävää väärin sanoa, jos sanoo rukiin olevan 18 ja ohran 14 ruplan hinnassa. Se on ymmärrettävä asia, että tässä kaikihinnot ovat laskettu paperi rahassa.

25 HVAD UPPLYSNINGEN ÅKER LÅNGSAMT I DAG.

Saima n:o 4 25.1 1844

Snön ligger djup på fält och vägar. Det är väl intet besynnerligt deri, ty någonslädas måste den snö taga vägen, som föll hela sistledne vecka. Men huru mycket önska vi icke här i Kuopio, att den tagit samma väg som fjolårets snö.

Ty nu sitter ju posten fast i drifvorna och med den upplysningen – allt hvad som ännu förenar oss med den skrivande och läsande menskligheten. Väl är detta band fint som ett hårstrå, men besinnen det I kalla drifvor! – det är ju dock det enda.

Hvem vill väl då förebrå oss det, om vi skulle lefva efter vår tid? – Sex långa dagar vänta vi tåligt. Älskarinnan suckar: »i Onsdag!» – Mödrarne i bekymmer för sina frånvarande söner tänka hvarje gryende morgon: »på Onsdagen.» Bönderna skrapa hela veckan fot och stryka upp luggen i embetsrummens förmak och vid sakdrifvarens dörr, och öfverallt ljuder svaret: »kom i Onsdag.» Andra vänta med sina smörtinor på köpmannens gård, ty denne känner ännu icke sista priset i Petersburg och har hänvisat dem »till Onsdagen.» Skolstaten väntar på sitt qvartal, och andra på andra penningremisser, och de brummande björnarne afspisas i sex dagars tid med »i Onsdag». Den ena säger till den andra: »Hur månede det nu stå till i verlden?» – och den andra svarar: »det få vi veta i Onsdag», För hin! hela vår jord kunde om Lördagen svänga om två gånger i stället för en, utan att vi visste ett ord derom före »Onsdagen» – ty solen hafva vi icke sett på flera veckor – den kunde redan om Thursdagen få det infallet att hoppa ur sin bana och sätta af till Uranus – der folket säkert icke har mera vinter än hos oss – ja den kunde bege sig Gud vet hvart, utan att vi få veta, i hvilken säck vi med den befinna oss, förrän »om Onsdagen.»

Om Onsdagen? – Nej Thursdag, Fredag, allt hur det faller sig! – Älskarinnan går om Onsdagen ända till Winters tall, för att helst litet tidigare få se brevet flyga – nej lunka – förbi, uti postväskan. Förgäfves spanar hennes sköna tårfyllda öga utåt vägen! De ömma mödrarne blicka ur fönstren efter hvarje förbifarande – ingen postiljon! ingen post! Vaktmästarene sträfva hvarje timma till Postkontoret – och vända tomhända och förargade åter och mottagas med ännu större

förargelse. Gubbarne luta här och der sina hufvuden tillsamman och beräkna, huru snart väl posten vid detta vägalag kan hinna fram. Deras yttersta termin är redan inne – men ännu ingen post! – Och mest svärja de, hvilka väntat penningebref, dock ännu en smula mer deras fordringsegare.

Och samma scen kan förnyas om Thorsdagen och ännu ett godt stycke på Fredagen, om allt vill väl. Det är en klagan, ett elände – hvarom drifvorna icke bekymra sig.

10 Vår enda tröst är, att det likväl i Finlands Stats-Kalender står, att bref till Kuopio i Helsingfors aflemnas två gånger i veckan. Vi få väl post blott en gång i veckan, vi lefva efter vår tid, vi veta intet nytt, ty allt är lastgammalt, förrän det kommer till oss – men man vet också icke mera i St: Michel, icke heller i Jorois, icke heller i Tohmajärvi, icke heller i Idensalmi eller i Kajana – nära tvåhundredetusende af landets invånare veta icke mera än vi, få såsom vi åtnöja sig med en post i veckan – det är vår tröst!

20 26 OM FRUNTIMMERSUPPFOSTRAN.

Saima n:o 4, 5, 9 och 10 25.I, 1. och 29.II, 7.III 1844

I. OM FRUNTIMMERSUPPFOSTRAN.

Nationernas hitoria visar, huru qvinnans behandling i alla tider utgjort ett tecken till dessas råhet eller bildning. Vår tid vill och får väl i förhållande till föregående tidsåldrar kalla sig den bildade, men att ännu mycket återstår densamma till sann humanitet, bevisar ibland annat dess sätt att behandla qvinnan. Ingen påstår väl mera, att hon är ett ting, ett lösöre, icke ens någon offentligen, att hon utgör den mindre ädla delen af människosläktet. Men ännu behandlas hon ingenstädes 30 såsom vore hon i allmänt menkliga rättigheter mannen jemlik.

Vår mening kan icke vara den, att för qvinnan fordra de rättigheter, man i en sednare tid sammanfattat under namn af hennes emancipation. Denna upphäfver familjen och med den det samfund, inom hvilket allmänt menkliga rättigheter kunna komma qvinnan till godo. Ty utom familjen måste hon hemfalla under det svagares allmänna bestämmeelse på jorden, att af det starkare kufvas, tjena detta och förgås.

Men det är i vår tanka just i lagarne för familjens bestånd, som 40 qvinnans rätt ännu missvårdas. Arfslagar, som neka henne jemlik arfsrätt med mannen, lagar för familjeegendomens förvaltning, som i de flesta fall öfverlemna denna åt mannens godtycke, qvarstå ännu mer eller mindre i Europas civiliserade länder. Och framförallt: barnauppfosttran, familjens yttersta mål och det väsendtligaste band, som sammanhåller densamma, vårdslösas af alla länders lagstiftning så vidt den gäller qvinnan. Eller bevisar det icke, att man ännu ej har allvar med erkännandet af qvinnans jemlikhet med mannen i menkligt värde, då staten ingenting gör, för att bereda henne tillfälle till bildning, till det, som egentligen utgör människans menklighet?

50 Låtom oss kortt antaga, att bildningen består i *intresset för menklighetens högre angelägenheter och förmågan att främja dem*, så skall det blifva oss lätt att inse, hvad i qvinnouppfostran vanligen brister, och huru detta bör ersättas.

Ty den hvardagligaste erfarenhet lärer, att qvinnan sällan ens om sin närmaste kallelse såsom husmoder eger någon själslyftande föreställ-

ning. Hon föres till denna bestämmelse af naturlig drift, af ett obestämdt sällhetsbegär, och mer eller mindre bedragen i sina förhoppningar slutar hon med att anse sin plats i lifvet för ringa och ringa aktad, sin verksamhet för en kedja af låga slaftjenster. Sällan har hon en dunkel aning om, hvad hon på denna ringa plats är kallad att verka för sitt folk och för menskligheten, sällan inser hon, att familjelifvets renhet eller förderf medförer nationens bestånd eller förfall, att de känslor och föreställningar, som göras herrskande i familjen, bestämma öfver sanningens och det rättas fortgång på jorden. Att hon då äfven saknar förmåga att höja sig till något deltagande för denna fortgång i allmänhet, för statslifvet, vetenskap och konst, att hennes varma känsla icke kommer mannens håg till hjälp under hans sträf-
vanden för dessa – detta är en naturlig följd af det redan anförda.

10

Ingen vill väl t. ex. fråga: saknar då qvinnan patriotism? – ty varan är i allmänhet alltför rar. Men kanske frågar man med en viss stolthet: saknar hon väl värma för sanning och rätt? – Förstås med sanning sanna berättelser, så får svaret sin löjliga sida. Förstås dermed åter vetande, insigt i andliga och lekamliga ting, så lärer väl utan missförmelse kunna svaras, att intresse derföre hos qvinnan öfverhufvud saknas. Att värma för det rätta i hög grad rymmes uti ett kvinnligt bröst, erna vi icke neka. Men om denna sträcker sig utom personliga förhållanden, till nit för det rättas seger i samhälle och stat, är mindre afgjort. De speciela frågorna angående vetenskap och konst kunne vi lemna derhän. Om i de läskunnigare samhällsklasserna lyrisk poësi och romanlitteratur hafva väninnor, skall väl detta icke bevisa, att dessa fruntimmer älska vetenskap och konst. Få ibland dem skulle väl för tillvaron af Schillers verk uppoffra en negligé eller för Julfisken köpa åt den tacksamma världen Newtons opera omnia. Att älska det, som väcker hennes känsla, är för qvinnan naturligt; men detta är icke fullkomligen liktydigt med intresset för skön konst, hvartill höra studier och ett bildadt omdöme.

20

30

Du anser, ädeltkännande qvinna, allt detta för orättvist. Ty då du ransakar djupet af din själ, finner du der en varm känsla för allt sannt, godt och skönt. Men denna känsla är blott det frö, som bör utvecklas. Den ger dig minuter af säll tillfredsställelse, men den leder icke din blick utöfver din verkningskrets, så att du skulle upphöra att finna denna trång och tryckande, ger dig icke hvila från dennas små bekymmer i deltagandet för mensklighetens angelägenheter.

Dessutom följer icke häraf, att hvad som saknas hos qvinnan derföre finnes hos mannen. Äfven hos honom är förmågan att älska och främja mensklighetens stora intressen sällsynt. Äfven han höjer sig sällan ur kretsen för sina små dagliga omsorger. All orättvisa straffar sig sjelf. Staten gör mycket för mannens bildning. Men detta blir jemförelsevis utan frukt, emedan intet eller litet gjorts för qvinnans. Ty den af staten bekostade bildningen förmår icke adla tänkesättet, om icke familjeuppfostran dertill medverkar. Och ingen betviflar, att ju denna sednare förnämligast beror af qvinnan. Äfvenså fordras för en upphöjdare verksamhet hos mannen, att äfven qvinnan något kan fördraga för ett högre mål, att hon vet värdera mannens sträfvanden för detta och förmår finna tröst i medvetandet att hafva medverkat för detsamma.

40

50

Om fruntimmersuppfostran i vårt kära fädernesland för närvarande leder härtill samt om någon förmånligare än denna kan upptänkas och utföras, dessa frågor skola vi i en följande artikel söka att besvara.

II. HVAD BÖR QVINNAN LÄRA?

Det ges utan tvifvel mången, som med bästa samvete i världen säger: »hvad behöfver väl en flicka veta!»! menande härmed, att de kunskaper, som göra henne till en god matmoder och barnavårderska, för en kvinna äro tillräckliga. Dessa personer äro nyttans beskedliga och trälände dyrkare, som angående allt vetande vilja hafva reda på, hvartill det väl tjenar. Att ett vetande finnes, hvilket såsom öfvertygelse, tillfredsställelse, i sig sjelf har sitt värde, den tanken hafva de sällan hört yttras, aldrig ansett för allvar.

Också må man gerna medge, att intet vetande bör stadna blott vid denna öfvertygelse, utan att det äfven bör visa sig verksamt i människans görande och låtande. Men bland alla menskliga åligganden är väl barnavården minst inskränkt inom en viss gräns, enligt hvilken omfånget af de för ändamålet nödiga kunskaper borde bestämmas. Ty det förmår ingen angifva, hvartill ett barn bör uppfostras, om icke till människa, och således till all sanning, allt godt, allt skönt. Äfven om man således vill binda sina fordringar på insigter hos qvinnan vid hennes bestämmeelse såsom husmoder, finnes lätt, att sålunda ingen inskränkning till den ena eller andra nyttiga kunskapen kan ega rum.

Vi hafva hittills talat om qvinnouppfostran i allmänhet, utan att göra någon skilnad mellan uppfostran och undervisning. Men här är förnämligast fråga om undervisningen, om förståndets utveckling, då deremot uppfostran egentligen afser viljans, hjertats bildning. Men det faller också lätt i ögonen, att uppfostran tillika är undervisande, samt att all undervisning tillika bör afse viljans förädling, att således båda i verkligheten icke fullkomligt kunna åtskiljas. I denna mening tillhör likväl uppfostran företrädesvis familjen, undervisningen meddelas förnämligast i Skolan.

Vi hafva funnit, att för hvad en kvinna bör lära och veta, för hennes undervisning således, icke kan bestämmas någon viss gräns, lika så litet som detta kan ske i afseende å mannens undervisning. Den enda gränsen är möjligheten att komma till vetande, och denna bestämmes olika af olika lefnadsförhållanden, af börd, stånd, förmögenhet o. s. v. Intet enda skäl finnes: hvarföre qvinnans undervisning icke öfverhufvud bör till sitt väsende vara densamma som mannens.

Också finner man, att i de länder, i hvilka folkundervisningen hunnit längre och meddelas i folkskolor, ingen skilnad göres mellan undervisningen för gossar och flickor. Men vid ett högre mått af vetande måste en skilnad i undervisningens omfång bestämmas, och detta af tvenne orsaker. För det första fordrar nemligen qvinnans tidigare utveckling en kortare lärotid, och för det andra har hon icke behof af det vetande, mannen bör samla i och för det andra har hon icke behof af det vetande, som sedan hänseendet finnes väl äfven för qvinnan kunskapen om, hvad som angår hennes framtida bestämmeelse. Men denna är af den art, att den till en hufvudsaklig del kan af henne inhemtas genom sjelfstudium både ur böcker och i erfarenhetens skola. Undervisningen för båda könen kan således sammanfalla endast inom det område, man kallat den allmänna eller humanistiska bildningens.

Och betänken I väl sköna läsarinno, ty jag hoppas, att titeln lockat Er att titta i denna uppsats – betänken I väl, hvad härtill hörer? – Latin och Grekiska och Mytologi och Arkæologi och Geometri och Aritmetik och Algebra och Trigonometri och Planimetri och Stereometri och Geografi och allmän Historie och Lärdomshistorie och Naturalhistoria

och Fysik och Kemi och Astronomi och Psykologi och Æstetik och Logik och Rättslära och Kyrkohistorie och Dogmatik o. s. v. utom nyare språk och deras litteratur. Det är en gruflig massa! och den är en narr, som vill hafva allt detta otyg in i era skönlockiga, fantasirika hufvuden.

Ja väl vore den en narr. – Men Saima blir det icke. Det är nemligen de lärde, som påstått, att allt detta och förnämligast de gamles språk skulle utgöra nödvändiga grundvalen för den humanistiska bildningen. Deremot har också mången i sednare tider börjat påstå, att denna bildning kan vinnas på delvis andra vägar.

10

Men bristande kunskap i de gamles språk brister väl något men icke allt. Deras odödliga arbeten finnas med mera omsorg, än vid någon öfversättning från de moderna språken, öfverflyttade till dessa. Och dessa nyare språk kunna så läras, att deras studium ersätter den tankens bildning, hvilken man ofta ansett kunna vinnas endast under de gamla språkens lärande. Isynnerhet har detta blifvit möjligt genom den utbildning, hvilken sednaste tidens jernförande språkforskning gifvit de Germaniska språkens Grammatik. – Men visst bör detta studium då blifva annat än öfning i Franska glosor.

Och Matematiken sedan? Ja hvad hindrar väl en ung flicka att lära sig förstå, hvad en cirkel och triangel vill säga, att lära sig beundra den så konstfulla och dock så enkla bevisningen af en geometrisk proposition? Skulle det icke roa äfven henne att veta, huru man mäter höjden af ett torn och rymden af en spanmålslår? Skall hon icke finna glädje uti bekantskapen med sina medsyskon, med de vänligt nickande oskyldiga blommorna, och gerna lära sig känna sin egen bestämmelse i lärkans omsorg för sitt bo och för sina små? Skall hon icke vara tacksam, när den henne meddelade kunskapen om åskan förjagar hennes hjertas bäfvan under dess dån och lärer henne vara trygg för blixten under en åskledare? Skall hon väl sky några timmars möda för att lära känna några stjernbilder, Frejas bälte och Karlavagnens gyllene tistelstång, för att lära inse orsakerna till årstidens och dagars vexling? – Och så mina damer, ären i väl öfvertygade om nödvändigheten för Er att lära: Naturalhistoria, Fysik, Astronomi!

20

30

Äfven liten kunskap om skilnaden mellan känsla och åskådning, mellan inbillningskraft och minne, mellan förstånd och förnuft, om olika temperament, om olika sinnelag hos olika åldrar och kön, vore väl för qvinnan lika bildande som för mannen. Minst umbärligt är det väl för den bildade att veta, hvad pligt och dygd är, för qvinnan att ega något begrepp om familjens väsende, om dess förhållande till staten och verldshistorien. Eller hvilka skäl finnas väl att utesluta detta, Psykologien och Rättsläran, ut kretsen för qvinnans vetande?

40

Geografi och allmän historie hörer väl äfven nu till en bildad fruntimmersuppfostran. Men hvilken är väl vanligen denna historiska kunskap? När går den utöfver inlärandet af regentlängder och årtal? När inger väl den kärlek för denna vetenskap, vana att i en framskridnare ålder begrafva åtankan af egna små bekymmer i betraktelsen af nationernas öden och mensklighetens storartade utvecklingsgång?

Hvarföre skall väl äfven här qvinnans vetande stadna, vid hvad man anser för de första elementerna af mennens?

50

Man skall, då vi komma till Teologien, säga oss: kunskap om mångfalden af menigheternas religiösa öfvertygelse, om föränderligheten i teologernas åsichter är en lätt väg till tvifvel, och qvinnans själ är för ömtålig, för att kämpa tviflets svåra kamp. Katechesen, en kort religionshistoria, som framställer vexlingen såsom vägen till den kyrkas

satser, i hvars läror hon är uppfostrad, och Bibeln – dessa äro för qvinnan teologi nog. – Vi medge det, i det vi tillägga: hennes religion och hennes gudstjenst är känslans, och hennes kärleksfulla sinne skall utan forskning säga henne, att många vägar föra det efter försoning längtande människosinnet till God, likasom att ingen kan bestämma en gräns för hans barmhertighet och kärlek.

10 Och om allt det anförda icke utan förnekandet af qvinnans menskliga värde kan nekas utgöra föremål äfven för hennes vetande, så skall kanske likväl någon obetänkt fråga: hvar är då gränsen mellan
10 omfånget för hennes vetande och mannens? – Vi hafva redan ofvanföre antydt densamma.

Mannen har sina lärda studier, har i öfrigt för sitt yrke juridiken, medicinen, teologien, krigsvetenskapen, teknologiska och agronomiska studier o. s. v.

Men, vi upprepa det, allt hvad som kan anses nödvändigt för allmänt
10 mensklig bildning, det kan och måste vara gemensamt för båda könen.

Ingen ung qvinna skulle förvånas öfver de fordringar på qvinnans bildning, vi här framställt, om hon visste, huru ringa det mått af
20 vetande är, som äfven mannen vanligen besitter. Men äfven det ringa är dock något, om dermed blott följt håg att förvärfva mera. Tyvärr är ofta den Akademiska undervisningen, som borde lifva denna håg, af den art, att äfven den merändels hos mannen saknas. Ingen, som haft erfarenhet af, huru mycket hastigare än gossen den unga flickan
30 inhemtar vetenskapernas elementer, skall heller tveka, att ju hon till sitt adertonde år kan i anförda ämnen hinna lika långt som en yngling vid samma ålder. Men om detta vetande skall bära någon frukt, då måste i sanning dess öfverlemnande ske på ett annat sätt, än det som nu i Finland och mångenstädes följes vid fruntimmersuppfostran. Och härom härnäst.

30

«n:o 9»

III. OM FRUNTIMMERS-SKOLOR.

Mången af våra läsare torde aldrig hafva hört namnet Fruntimmersskola nämnas. För flickors undervisning finnas ju endast pensioner och
40 guvernanter.

Och hela världen vet, att intet annat för det ändamålet behöfves. Hvad har väl en flicka att lära annat än Franska glosor först och sist, hvilka förhjelpa henne att åtminstone två år, sedan hon lemnat pensionen, kunna säga: »*Il fait beau temps aujourd'hui!*» om eljest lyckan
40 under dessa två år sänder henne ett tillfälle att visa denna talang. Har hon under detta språkstudium lärt äfven Grammatik? Ja vasserra! Hon känner konjugationstabellen fermt. Hvad ett verbe neutre är? eller hvad le mode conditionel egentligen har att betyda? – derpå tänkte hon väl en smula, då hon en vacker vårdag satt vid fönstret med sin båge. Men i detsamma gick den skalken Claes förbi, och sedan har det icke blifvit fråga om saken. En fransysk författare förstår hon väl? – Ja fullkomligt. – Telemaque eller Numa och flera bitar ur Lamartine's »*Voyage en Orient*». Hemma i huset finnes också inga andra Franska
50 böcker, än hennes skolböcker. Jag sade henne häromdagen, att det i Frankrike ännu gifves tre författare utom Fenelon, Florian, och Lamartine, och ett nästan gäckande småleende tillkännagaf hennes tvifvel.

Tyskan är ett tråkigt språk! – denna försäkran hörer man af allt hvad qvinnliga pensionärer heter. Att tala Tyska är också icke någon talang. Derom blir sålunda aldrig fråga. Att läsa Maria Stuart med Ordboken

i hand är här vanligen yttersta steget till kännedom både om språket och Schiller. Har Göthe dessutom skrivit något, så är det hans eget fel.

Men hvad gagnar det att fortsätta examen? Också ingen annan läsning hör till talangerna. Att Fenicierne voro handelsmän likasom Engländerne och hade blott Borgerliga klubber, att en Senat fanns i Rom likasom i Helsingfors, att silke och bomull kommer från Hamburg eller Lybeck, det lärer man lätt ur Geografi och Historie.

Talangerna utom Franskan äro tre bland de bekanta Sonaterna af Herz, spelade med den säkerhet, att intet enda misstag sker i fingersättningen, som i noterna är betecknad med blyertspenna – och det likaså bekanta blomstermåleriet. – Båda användas så länge talanger behövas; och det vill säga ännu tre Jular efter brölloppet. Dansen tillhör naturligtvis talangernas rad. Och så har man gjort sin uppfostran.

10

Detta är ungefär innehåll och form, af hvad en väl educerad flicka i Finland lärer. Att den ena eller andra dertill läser Runebergs dikter och någon Fransysk roman, tillhör mera undantagen än regeln. Poésien tillhör också företrädesvis dem, som icke blifvit delaktige af den såkallade moderna uppfostran.

Ville vi i det särskilda uppgifva, hvad som bör sättas i stället för den anförda undervisningsmetoden, så skulle detta erfordra en likaså onödig som tröttande kritik öfver dess brister. Hvad en qvinna bör lära hafva vi sökt att i en föregående artikel framställa. Frågas åter, huru hon bör lära? så besvaras denna fråga lättast, om vi säga: hon bör lära *i offentlig skola*.

20

Ty vi förutsätta då, att i Fruntimmersskolan skall följas samma undervisningsmetod, som gäller vid offentliga Skolor för den manliga ungdomen, samt att undervisningen i läsa såsom här bör meddelas af lärare icke af lärarinnor.

Våra skäl äro för det första: att all undervisning bör vårdas af Staten. Man kan väl påstå: staten har endast att sörja för dugliga tjenare i alla grenar af förvaltningen, i lagskipningen, lagstiftningen och regeringen. Men detta påstående är falskt, emedan statens bestånd, dess väl och ve, hufvudsakligen beror af nationens massa, icke af dessa statens omedelbara tjenare. Är allmänna uppfostran god, så finner staten äfven goda tjenare; men ingen tjenstemannabildning förmår verka godt, der den förra är försummad. Äfven qvinnans bildning måste utöfva det största inflytande, om eljest icke nekas kan, att ju familjelifvets renhet eller förderf äfven är nationens och statens. Likaså obestridligt är det, att den såkallade bildade samhällsklassens inflytande är afgörande för hela nationens sedliga lif. Och om erfarenheten lärer, att med bildningens frö äfven alltid följa frön till många laster, så lärer också erfarenheten, att de sednares grodd endast genom det förras snara och fullkomliga utveckling kan qväfvas. Det kan sålunda icke finnas något skäl, som frikallar staten från omsorgen för qvinnans bildning i jemnbredd med mennens. D. ä. samma omsorg bör äfven af staten egnas den bildade samhällsklassens qvinnliga som dess manliga ungdom.

30

40

Också måste det i allmänhet för staten vara menligt, att hvem som vill, hvadan han än må komma, eger att meddela dess ungdom undervisning, att åtaga sig dess uppfostran. Visligen stadgas härom i Skollagen af 1724: »Det skall allt derföre så på landet som i städerna, särdeles och i synnerhet uti de större, alfvarligen vara förbudt att antaga några från uthrikes orter ankommande private Præceptorer, som icke af vederbörande Consistorio så vähl angående Religionens

50

renhet som andra nödiga stycken äro noga bepröfvade och skickelige befundne;» hvarjemte »folket, af hvad stånd de och äro», »om the ändteligen för vissa skiäl och orsaker skull» vilja hafva enskilda lärare för sina barn, ålägges »thet Biskopen och Consistorio tillkännagifva, på det en uti lärdom och lefverne thertill skickelig persohn må uthsees, så framt the icke sjelfve någon vetha, utnämbna och föreslå, som the Consistorii ompröfvande skola underställa» – allt på det »ungdomen icke omsider må blifva sig sjelfvom och Publico till last och vanheder.» Ty då för tiden erkändes det, att ungdomens undervisning är »en ibland de förnämste grundpelare, hvaruppå det allmänna Bästas lycka och vählgång sig stöder» Qvinnans bildning var väl vanvårdad då som nu, men i det anförda förordnandet göres åtminstone intet undantag för flickors lärare och lärarinnor.

Vi tveka också icke vid erkännandet af statens rätt att tvinga föräldrar att lemna små barn tillfälle till undervisning. Men detta kan blott ega rum för det minimum, som t. ex. i lyckligare lottade länder meddelas i folkskolorna, eller i Finland erfordras för att blifva vittnesgild. Ty det måste stå föräldrarne fritt att uppfostra sina barn för den ena eller andra samhällsklassen. Dock finnes intet skäl, hvarföre icke all undervisning bör vara offentlig, åtminstone den enskilda i skollagens anda underkastas en noggrann uppsigt.

Ty – och detta är vårt andra skäl – den enskilda undervisningen medförer redan hos lärjungen den föreställning, att läraren är till för hans nytta, att undervisningen meddelas blott för hans skuld, för hans framtida behof och gagn. Sällan ser man derföre en enskildt undervisad yngling höja sig till någon kärlek för vetande och bildning. Ännu mindre sker detta med den unga flickan. Hvarken hon sjelf eller fäder och mödrar eller lärarinnan gör någon hemlighet deraf, att hufvudsaken vid hennes undervisning är att utbilda talanger och färdigheter, genom hvilka *hon* tilläfventyrs kan komma att lysa eller åtminstone med heder visa sig i verlden. Det förunderliga härvid är, att man väl träffar få män, hvilka på dessa talanger sätta något värde. Men både mor och dotter lever likväl i den tron. Eller kanske förhåller det sig med dem som med lyxen i kläder, att den måste finnas för qvinnornas inbördes fåfängas skuld, under det de veta, att endast god smak och proprieté verkar på mannen.

Helt annorlunda förhåller det sig med den offentliga undervisningen. Här finnes intet för den enskilda lärjungens räkning. Det allmänna bevisar honom en välgerning genom att lemna honom tillfälle till bildning, och denna får redan derigenom ett värde. Det vetande honom meddelas är icke beräknadt för hans enskilda gagn, utan afser att upptaga honom i den allmänna kretsen af bildade menniskor. Han lär sig icke för det ena eller andra enskilda syftmålets skuld, utan emedan alla lära sig, emedan det så skall vara. Tron på bildningens värde och nödvändighet insuper han här lika omedelbart och omedvetet, som han lär sig att följa en allmän ordning och sed, om hvars giltighet hos honom intet tvifvel uppstår. Ty äfven menniskans handlingar bero mindre af klart medvetna grundsatser, än af sed och vana. Vi medgifva det, vanan vid en sådan allmän oböjlig ordning är jernförelsevis nödvändigare för mannen än för qvinnan, hvilkens sed hufvudsakligen bör bildas i familjens kärleksfulla lif. Men äfven hon har mången beröringspunkt med det för denna yttre lifvet, och skolans ordning måste äfven hos henne kunna förtaga något af godtycket, egensinnet och nyckerna.

Men det förnämsta är här det, som i den närvarande fruntimmers-

uppfostran förnämligast saknas, den vaknande kärleken till vetande och bildning. Och denna kärlek väckes i den offentliga skolan icke blott genom undervisningens allmänna art, utan äfven genom sjelfva den inhemtade kunskapen, hvilken är helt annan, än den i fruntimmerspensioner meddelade, äfven då den omfattar samma ämnen. I skolan drifvas t. ex. språkstudier icke blott för vinnandet af praktisk färdighet, utan hufvudsakligen såsom bildningsmedel. De verka såsom sådant, först genom en noggrann uppfattning af de skilda formernas betydelse samt genom tillämpningen af bestämda och i sitt sammanhang uppfattade regler; för det andra genom den till dessa regler hänfödda, stränga tolkning, hvilken de för undervisningen begagnade författarens skrifter underkastas. Man sträfvar med ett ord här, att vinna en förnuftig insigt i all språkbyggnad öfverhufvud samt att lära förstå det skrifna ordet. Sålunda vinner lärjungen en föreställning om den djupa tanke, som redan ligger i hvarje språks former, då åter det blotta sträfvet till praktisk färdighet icke kan ingifva honom något annat begrepp om ett språk, än det, att skatan har ett sätt att tala, Svensken ett annat, Fransosen och den förnäma verlden ett tredje.

10

Så bör all undervisning förnämligast afse tankens utveckling. Sakkunskapen må saklöst stå efter. Ty med ett uppöfvadt förstånd och en djupare insigt följer äfven en högre föreställning om vetandets värde och en större kärlek till detsamma. Och dessa skola föra lärjungen längre äfven i sakkunskap, än en blott minnesläsning, med hvilken icke kan följa någon håg att på egen hand utvidga det inhemtade kunskapsförrådet. Det är väl sannt, att i den lärda skolan t. ex. föga praktisk färdighet vinnas i levande språk. Men utom det, att detta kunde vara annorlunda, så är förlusten jmförelsevis ringa. I samma skolor inhemtats också den egentliga språkkunskapen under studium af de gamla språken. För en fruntimmersskola skulle dessa naturligtvis bortfalla. Tyska språkets Grammatik borde då i anseende till den utbildning, densamma på sednaste tider vunnit, träda i Latinska Grammatikens ställe. Och vi torde icke påstå för mycket, om vi härtill anföra, att äfven Tyska litteraturen är vida mera egnad för kvinnans bildning än den Franska.

20

30

Vi hafva valt språkstudierna för exempel, emedan dessa i sanning utgöra det viktigaste bildningsmedel för ungdomens både förstånd och hjerta – om författarna väljas med omtanka. Ty säkert torde vara, att t. ex. de vanligaste tankar och beslut, en mognare ålder framkallat, haft sitt frö i gossens beundran för de hjeltar, hvilka han af Cornelius Nepos lärt känna. I afseende å språkstudierna röjes äfven bäst, af hvad skäl vi yrkat, att fruntimmersskolan bör ega manliga lärare.

40

Ty ingen, som lärt sig blott de nyare språken, kan ega insigt nog, för att handleda ungdomen i språkstudier. Han saknar då den jmförande grammatikaliska kunskap, hvarigenom dessa kunna göras till bildande för tanken. En språkmästare kan visserligen bibringa lärjungen praktisk färdighet, men endast en lingvist, en språkforskare, kan lära honom begripa och väcka hans deltagande för sjelfva studium. Och språkforskningen torde väl alltid blifva mannen förbehållen. Dessutom kan icke kvinnan, utan att gå ifrån sin bestämmelse, ega samma intresse för vetandet öfverhufvud som en man, hvilken åt detsamma egnat sitt lifs alla bemödanden. Icke heller kan hon hysa samma deltagande för sitt fäderneslands öden och världshändelserna, eller med samma omfattande blick bedöma dem som mannen, hvilken är kallad att tjena och leda dem och hela sitt lif igenom företrädesvis på dem bör rikta sin uppmärksamhet. Och den, som bör väcka deltagande för allt

50

detta hos andra, bör sjelf lefva deruti med hela sin själ.

Det är, såsom vi redan upprepadt anfört, just detta intresse för vetandet och för det allmänt menskliga, hvaraf den moderna fruntimmersundervisningen icke meddelar någon den minsta fläkt. Vetandet i sig sjelft kan väl äfven vända hågen från den yttre världen. Men det är då icke af sann art, utan begrafvet i något ensidigt sträfvande, bundet af egoismens band. Ty menskliga vetandet är äfven ett verk af mensklighetens sträfvande genom årtusenden, och det måste för att vara sannt fattas i denna sin utveckling, i sitt sammanhang med allt det rent menskliga, som varit och är.

För vetandet kan denna ensidiga håg finnas, som icke omfattar mensklighetens allmänna angelägenheter; men det gifves intet sannt deltagande för dessa, som icke tillika är intresse för vetandet. Äfven kvinnans förmåga att fatta och älska sin närmaste bestämmelse är häraf beroende. Familjens mål kan icke uppfattas utom statens och mensklighetens, och frågan, hvad menskligheten är, besvaras af mensklighetens vetande.

(n:o 10)

FRUNTIMMERS-SKOLOR I FINLAND.

Att behofvet af offentliga fruntimmersskolor verkligen förefinnes, bevisar redan sådana skolors inrättande i trenne landets större städer, i Helsingfors nemligen, i Åbo och Viborg. Enligt den nya Skolordningens lydelse böra uti dessa »döttrar af bildade föräldrar undervisas i de kunskaper och handaslöjder, som till en vårdad fruntimmersuppfost-
ran höra.» Utom dessa finnas från äldre tider två »mindre fruntimmersskolor» i Viborg och Fredrikshamn.

Men det säger sig sjelf, att den bildning, som är ett behof i dessa städer, äfven är ett behof uti hela landet. Man må icke heller tro, att icke i andra länder offentliga anstalter för flickors undervisning finnas. I England, Frankrike och isynnerhet i Tyskland, der undervisningsanstalter af alla slag blifvit så omsorgsfullt och talrikt inrättade, har man äfven mer eller mindre frikostigt sört för denna högst viktiga del af den allmänna undervisningen. Sverige deremot saknar, så vidt oss bekant är, skolor för döttrar af bildade föräldrar helt och hållet, och kan vårt fädernesland lyckönskas att nu i detta hänseende stå framom det land, med hvilket det så länge delade samma institutioner.

I flera Tysklands protestantiska stater äro flickskolorna gemensamma för lärjungar tillhörande alla stånd och klasser. Man har der likväl icke förbisett den grannlaga omsorgen för en ung flickas umgänge och derföre indelat skolorna i tvenne skilda afdelningar, i hvilka äfven den skilnad i undervisningen iakttages, som olika lefnadsförhållanden göra nödig. I den högre afdelningen af dessa skolor läres uti alla de ämnen, hvilka vi redan i det föregående betecknat såsom tillhörande kvinnobildningen. Icke ens här, i de stater, hvilka närmast gränsa till Frankrike, ligger man någon vikt på Franska språkets talande. Detta utgör derföre en sednare omsorg för de unga kvinnor, hvilka genomgått skolans lärokurs. Man bemödar sig också öfverhufvud vid denna förnämligast att bibringa lärjungen kunskaper, öfverlemnande de såkallade talangernas utbildning åt föräldrarnes omsorg. Ty man synes vara öfvertygad, att ett land hellre kan umbära talangfulla än ädelt tänkande och kännande kvinnor.

Äfven synes denna åsigt hafva gjort sig gällande vid inrättandet af de nämnda högre fruntimmersskolorna i Finland. De läroämnen, som för dessa skolor föreskrivas, äro religionskunskap, världshistorie, geogra-

fi, aritmetik samt Ryska, Tyska och Franska språken. Redan det, att Tyska språket i Skolordningen intager andra rummet, låter förmoda, att språkundervisningen icke skall stadna vid blotta inlärandet af Franska glosor. Att enligt vår åsigt till fruntimmersundervisningen äfven borde höra någon kunskap i geometri, naturalhistorie och naturlära, jemte det vetande om menniskoanden, en smula logik, psykologi och moral förmår lemna – detta må härvid gälla för blott en enskild åsigt.

Viktigare är deremot föreningen af de förmögnare och fattigare samhällsklassernas barn i samma skola. Erfarenheten lärer väl, att i en skola de lärjungar, hvilka tillhöra samma klass, vanligen närmare umgås endast sinsemellan. Derunder ega dock äfven lärjungarne i de olika klasserna en mångfaldig beröring med hvarandra, som äfven af skolans ordning framkallas. Det ligger redan något vackert och betydelsefullt deri, att alla skolans lärjungar morgon och afton samlas till gemensam bön. Likaså måste den i gamla Skollagen påbjudna (i nya Skolordningen finnes icke detta stadgande) ransakning öfver lärjungarnes förseelser, som vid slutet af hvarje vecka af skolans föreståndare anställles i hela skolungdomens närvaro, hos denna ungdom väcka den helsosamma föreställningen om allas likhet inför lagen. Äfven vid en fruntimmersskola vore väl detta af vikt. Men fördelen vore här isynnerhet på de mindre vällottade barnens sida. Exemplet af de lärjungars sätt att vara och tänka, hvilka äro döttrar af bildade föräldrar, skulle lära dem god sed och det för en kvinna passande yttre skicket. Och om dettas stora vikt isynnerhet för kvinnans hela lif lära väl meningarne icke vara delade. Ännu skulle härtill komma den fördel, att de lärare och lärarinnor, hvilka kunde aflönas genom de förmögnares bidrag, komme att med sin skicklighet gagna äfven den fattigares barn.

Man åberopar kanske häremot den redan antydda faran, att bildade föräldrars barn genom umgänge med de fattigares och mindre bildades kunde förlora i anständighet och seder. Men faran vore redan minskad af lärjungarnes fördelning på tvenne skilda lärokurser, hvarigenom äfven ett närmare umgänge mellan båda afdelningarnes elever vore förhindradt. För det andra är kvinnans instinktliga håg att behaga en mäktig bundsförvandt till det bättre exemplet, hvilket väl alltid under omsorgsfulla lärares och lärarinnors ledning skulle behålla segern. För det tredje är den moraliska bildning, hvilken icke skulle uthärda någon frestelse, för alla händelser opålitlig. Vi anse det visst icke för ändamålsenligt att enkom utsätta barn för sådana frestelser; men det är vid hvarje ålder nödigt för människans sedliga bildning, att hon lär sig välja och förkasta. Och för det fjerde är det den bildades pligt att i förhållande till den mindre bildade våga sin egen bildning, för att derigenom höja den sednares.

Den nya Skollagen, som på goda skäl ålaggt hvarje lärjunge en årsavgift till skolan, har för fruntimmersskolan förhöjt denna afgift ända till femton Rubel Silfver. Ändamålet härmed är tvifvelsutant att, utom gagnet för skolans ekonomiska bestånd, tillika stadga en gräns för deras antal och bildning, hvilka besöka densamma.

Denna afgift har nu blott den bestämmelse att tillfalla skolkassan. Men om den bestämdes något större, så kunde den lätt blifva tillräcklig äfven för aflöningen af lärare vid skolan. Skolornas stat upptager för fruntimmersskolorna i Åbo och Helsingfors 1 040 Rubel Silfver, af hvilken summa en lärare och tvenne lärarinnor aflönas, samt dessutom arfvode utgår till extra språklärare. Om vi nu antaga, att endast hälften

af denna summa vore anslagen för en sådan skola, vid hvilken då blott funnes en lärare och en lärarinna, så skulle dessa redan kunna sysselsätta och undervisa ett antal af 40 lärjungar på tvenne klasser. Låt oss vidare antaga, att dessa 40 mottagas mot en blott ringa afgift af 1 1/2 Rubel Silfver, motsvarande hvad som erlægges i högre Elementar-skolorna, så skulle denna afgift betäcka kostnaden för ved, ljus och uppässning.

Nu vore väl den gifna följden, att nämnda lärjungar icke skulle vara döttrar af hvad man kallar bildade föräldrar. Men om äfven dessa
10 lemnades tillträde till skolan mot en afgift af t. ex. 30 R:l S:r årligen, så finnes väl knappt någon stad i Finland, der icke 10 sådana elever skulle kunna anmäla sig. Räknar man ännu på fem dylika från den kringliggande landsorten, så skulle härigenom uppstå en ny klass, och sammanlagdt en summa af 450 R:l S. blifva användbar till aflöning för extra lärare. Vore den förra summan af 520 R:l lika fördelad mellan lärare och lärarinna, så kunde af dessa sednare medel hvardera njuta en lönetillökning af 125 R:l eller tillsamman en lön af 385 R:l S:r, och de återstående 200 R:l kanske helst användas till aflönande af en extra
20 lärarinna. Ty de undervisningsämnen, som på lägsta klassen kunde komma i fråga, Religionskunskap, Geografi, Aritmetik och stilskrifning, vore jemte sång och fruntimmersarbeten af den art, att de lätt kunde meddelas af ett fruntimmer, isynnerhet då läsningen på denna klass endast skulle omfatta de första grunderna i hvarje ämne. Läraren och ordinarie lärarinnan finge då dela sin omsorg mellan de båda öfra klasserna, på hvilka äfven timmarne för fruntimmersarbeten och sång kunde vara gemensamma. Det skulle väl häraf följa, att den högsta klassen, eller den för döttrar af bildade föräldrar, sönderföle i flera afdelningar eller lexor, allt efter antalet af år, för hvilka skolkursen skulle beräknas. Med den förutsättning att redan en kunskap motsva-
30 rande den, som på första klassen meddelas, skulle fordras af hvarje inträdande elev, kan väl en kurs af fyra år anses för tillräcklig. Och endast 15 lärjungar kunna ordentligt skötas af samma lärare, äfven om de i vissa stycken äro fördelade på fyra lexor. Ty de älsta bland lärjungarne skulle utan svårighet kunna förenas i en lex uti de flesta ämnen. Och dessutom skulle äfven lärarinnan, då timmarne för fruntimmersarbeten i de båda öfra klasserna vore gemensamma, hafva tid öfrig att i undervisningen biträda läraren, isynnerhet på andra klassen.

Att mera detaljeradt utveckla detta förslag skulle endast trötta
40 läsaren. Vi anmärke blott, att de merabetalande elevernas antal är beräknadt så lågt som möjligt, om man besinnar, att vi antagit detta antal för en tid af fyra år, således blott en tillökning af 3 å 4 elever om året. Ett större antal skulle lemna inrättningen tillfälle att antaga ännu en extra lärare och derjemte att mottaga flera barn af fattigare föräldrar på skolans första och andra klass. Oaktadt denna låga beräkning skulle likväl lärares och lärarinnors löner stiga mer än en fjerdedel högre, än hvad Skolornas stat för densamma upptager. Ännu böra vi tillägga, att undervisningen i instrumentalmusik och rita lämpligen böra inhemtas utom skolan, hos hvars lärarinnor deremot
50 förmåga att undervisa i sång och gymnastik vore en billig fordran.

Den enda svårighet vi kunna finna vid förslagets realiserande är den ytterligare utgift för Staten, detta skulle medföra, uttom de uppoffringar, hvilka så nyligen blifvit gjorda för landets undervisningsverk. Men om vi antaga, att skolor af denna art till en början skulle inrättas endast i de fem läne-residenser, i hvilka fruntimmersskolor ännu saknas, så

skulle detta erfordra den i sjelfva verket ringa summan af 2 600 Rubel Silfver. Och för denna summa kunde tvåhundra af landets döttrar erhålla en undervisning, hvilken de nu sakna, samt de öfriga sjuttiofem erhålla densamma ändamålsenligare och under statens vård, utan att deras bildning såsom nu vore hemfallen åt slumpen. Någon billighet kunde ännu finnas deri, att hvarje stad, der en sådan skola inrättades, genom ett särskildt bidrag aflönade äfven en underlärare och derigenom beredde ännu etthundra lärjungar tillfälle att i undervisningen deltaga.

Vi sluta denna artikel med betygande af vår ledsnad att icke hafva inhemtat eller för tillfället hafva kunnat söka någon närmare kännedom om fruntimmersskolor i utlandet, serdeles i Tyskland. Vårt förslag måste därför lida af de brister, som alltid äro en följd af saknad erfarenhet. Men äfven så våga vi hoppas, att det i sina grunddrag förtjenar att betänkas, icke för dess egen skuld, utan för den sak det angår. Ty, vi upprepa det, en bristande vård om qvinnans bildning är den största orättvisa mot henne, som ännu kvarstår från fordna tiders barbari, den är en orättvisa, hvilken bittert hämnar sig på staten och vårdarena af dess intressen – på männerna.

10

20

27 KUOPIO.

Saima n:o 4 25.1 1844

Landtmannens förnämsta handelsartikel på den »stora» marknaden härstädes utgöres af hamp- och linneväfnader, hvilka af de sydligare socknarnes invånare föryttras till de nordligare, och salt fisk, som köpes af den från de stora sjöarne aflägsnare allmogen. Prisen på båda dessa artiklar hafva under denna marknad varit låga. Hamptygen hafva sålts till 23 å 15 kop. B. A. per aln; mujkor till 1 Rub. 20 kop., då de eljest betalas med 2 å 3 Rubel. En god fångst sistledne höst har jemte penningebristen verkat till prisets nedsättning på den sednare varan. Äfven talg har stått vid det här oerhördt låga pris af 4 Rub. 50 kop., emedan foderbristen nödgat landtmannen att minska sin ladugård. Smöret vandrar deremot som vanligt till St: Petersburg och betalas här med 7 Rub. 50 Kop. t. o. m. 8 Rub. Spanmåls prisen äro: Råg 18 Rub., Korn 14 Rub.

30

I öfrigt äro handeln med kolonialvaror och kramhandel marknaden förnämsta. Från Österbottens städer, från dem vid Finska viken och från Ryssland samlas här under marknaden vanligen 70 till 100 handlande, hvilka dels aflåta sina varor till ortens invånare och allmogen, dels och kanske förnämligast idka byteshandel. Det berättas, att denna marknad för åtskilliga af dem illa aflupit, emedan beslag gjorts å en del af deras varor. Bland dem nämnas några bönder från Olonetz och en Österbottnisk handlande.

40

Grekiska Hof-Konstnären Frickel har deremot gjort sitt bästa att förströ de bedröfvade. Han är stadd på resa från St. Petersburg till Stockholm och har kommit hit från Uleåborg, så att redan hans sätt att resa är en verklig konstnär. Med all tacksamhet för hans stora förtjenster om och af de marknadsbesökande, har man likväl varit kosmopolitiskt sinnad och önskat, att H:r Hofkonstnären stadnat hemma och vid sednaste Revolution å Grekiska hofvets vägnar förvändt synen på de oroliga, hvarigenom han kanske gjort hela tillställningen om intet.

50

28 LIFVETS BEKYMMER.

Saima n:o 4 25. I 1844

A. Det är också hin, hvad det här lifvet är tråkigt!

B. Ja det är förgjordt! Jag har ofta undrat, hvarföre Adam egentligen började på med den dumheten, sen Paradisets glädje tog slut.

A. Ännu underligare är det, att någon följde hans exempel. Han visste ju icke, huru det går till i världen, förrän han gjorde försöket. – Men nu hafva vi ju bekymren för ögonen allt ifrån den tid, då vi byta bort kolten mot en manligare persedel.

B. Ja det går en rysning öfver mig, när jag tänker på den Streling och på 5:te propositionen i Euklide's första bok.

A. Och nu, nu skall embetet skötas och hustrun – ja hon skall klädas med räfskinskappa och nya negligeer, och barnen fordra gröt, och hästen hafra, och hela staden skall bjudas, och visiter skola göras; och på kaffe- och socker-requisitioner och på påskpengar och bränvinsafgifter är det ingen ända. – Missionssällskaper och spögubbar, kabinettsbibliotheker och strykstickor, Vallmans blanksmörja och tidningar – allt skall vara och allt skall betalas – och pengarne dertill lånas eller förtjenas. – Och för allt sådant skall en fattig syndare traska ikring här i lifvet sina goda 50 à 60 år – då man äntligen blir pensionsmässig och förlorar sportlarne och får lefva på indragningsstat. – – Detta är lifvet!

B. Ja att giftas det är ändå den största dumheten.

A. Hvad vill man göra? Hela världen är ju gift. Och dessutom är ju hela världen full af kvinnliga englar – desamma, som sedan puttra öfver tobaksröken och öfver qvällsvardsgästerna och smälla i dörrarne och träta på alla vackra husjungfrur och bedyra, att alla manner äro tyranner, om de icke till julklapp gifva dem den snusbruna sidenklädningen eller ogerna låta förmå sig att besöka Herr Grekiska Hofkonstnären Frickels tredje representation – den, på hvilken han verkställer halshuggningen, och det »på ett sätt, som ingen förut visat.»

B. Och barnskriket sen! I äktenskapet beror sannerligen all olycka af hörseln. Vore en armer man utan öron, så kunde kanske lifvet gå drägligt.

A. Aj, aj, kära bror! Än synen då? Huru många år såg du din engel? – Och minerna, och näsrynkningarne och toiletten vid – är – jag vågar icke ens i tankarne säga vid hvilken ålder.

B. Du har rätt! Syn och hörsel, båda borde vara borta. Och när jag rätt tänker på saken, så sitta ju rätteligen all världenes bekymmer i hufvudet – och i äktenskapet stundom äfven utanpå. Den som ändå vore hufvudiös. Endast embetet?

A. Embetet ja!

B. Nå men hvilket embete behöfver väl nu för tiden ett hufvud? – om man undantager domarenas i England.

A. Hvad göra då desse med sina hufvuden.

B. De sätta allongeperukerna på dem.

50

29 EN GAMMAL UNGKARLS MISSÖDE.

Saima n:o 4 25. I 1844

Här i världen lefver en gammal untkarl bland många sina gelikar, utledsen vid sin häst, hvarje morgon svärjande öfver sin dreng »det

dummaste kräk vår Herre skop,» hvarje middag klagande öfver dålig aptit. Det kan vara detsamma hvar han lefver, men säkert är, att han på 10 år ingen enda qväll haft sängen bäddad sig till lags, och att han befann sig tillstädes på marknadsbalen i Kuopio.

Der funnos åter unga tärnor många, hvilka med en bokstafs förändring i Cesars ord kunna säga: »jag kom, jag sågs, jag segrade.» Vår ungtal stod som fastspikad i danssalen, glad af det stolta medvetande, att han blott behöfde välja. Redan var en af de sköna lycklig nog att vara den utkorade. Men hennes otur ville, att hon, ehuru med en sefirs steg, vidrörde hans liktorn, som kommit valsen för nära. Förgäfves bad hon med den mest silfverklingande stämma om förlåtelse. Han var obeveklig. Hon hade för alltid dansat bort sin lycka. 10

Sedan svedan i den olycksaliga tån laggt sig, gjorde vår man ett nytt försök. Det gick så långt, att han tilltalade en af tjuserskorna. Denna hade så mycket att berätta om den kurs i den ädla kokkonsten, våra damer gjort, och om den glada profmiddagen, att han lyckades entretena henne väl 1/4 timma. »Nu om någonsin», tänkte han, förtjust öfver den lyckade expeditionen; ty vanligen hade dessa aflupit med ett: »ödmjukaste tjenare!» – en nigning – »huru befinner sig Mamsell?» Tackar ödmjukast – huru mår Tit. sjelf? »Jag tackar» – men under öfvervågandet, öfver hvilken af sina krämpor han väl borde beklaga sig, lät han då vanligen den dyrbara tiden gå sig ur händerna. Och de flygtiga sköna följde alltid med tiden. 20

Nu var det dock afgjort. Visserligen var hans talförhet på den visit, han följande dagen gjorde, densamma som förut, men den skönas var äfvenså densamma, och gårdagsdansen var ett outtömligt ämne. Allt aflopp således till den bästa.

Och detta uppmuntrade vår ungtal till intet mer eller mindre än en marknadsgåfva. I en af marknadsbodarne funnos de syperbaste sköna shavlar till 15 Rubel Silfver. Stadens damer hade i två dagars tid omtalat dem med en förtjusning, som gjorde husfäderna varma om öronen. En sådan gåfva var dock något. Priset gjorde väl sveda, men det fick ej hjälpa. »Nu om någonsin.» Alltså åkte han genast till den lockande boden. 30

Den var öfverfull af damer och bondgummor, och öfverallt prutades på priserna. Efter lång väntan fick han shavlen betald och inlaggd. Utröttad och förtretad gick han utför de sluttande bräder, som tjente till bodtrappa. En bastant bondflicka, som följde tätt efter honom, gjorde ett *faux pas*, fattade i häpenheten ärmen på hans sjuppskinspels, och han och hon tumlade utföre till de kringståendes stora förlustelse. Med värkande reffen kom han äntligen i slädan – men nu saknade han paketet med shavlen. Han hade glömt det i boden. Drengen fick ordres att afhemta det och afsändes, så snart han återkom, dermed till den sköna. Herrn åkte ensam hem, ännu i vildt vredesmod. 40

Men detta lade sig så småningom, då han hunnit hem, fått de ömtåliga fötterna i ett par tofflor och sin raraste sjöskumspipa påtänd. Han satt nu helt förnöjd, besinnande hvilken effekt den sköna shavlen skulle göra.

Då inträdde en näpen jungfru med ett paket under armen. Vid ett annat tillfälle skulle denna syn icke förskräckt honom. Men som en blit tråffade honom nu den förskräckliga aning, att den sköna återsändt hans gåfva. Dock det var annorlunda beslutet i ödets bok. 50

»Herr Z. bad mig fråga, om icke Herrn tagit miste. Här är den shavlen, som Herrn köpte». –

Hvad för slag? Och hvems var det andra paketet, och hvad innehöll

det? –

»Herre je, det var mitt! och der fanns en rutig ylleshavl och ett vackert kattun till förkläde och – och» –

Och hvad? röt han.

»Och ett – ett – snörlif» – sade den näpna dröjande, ehuru med ifver att uppgifva alla kännetecken, som bevisade, att hon vore rätta egarinnan.

Den arma unga herrn satt som förstenad. Pipan föll honom ur handen, och dess skönt böjda hals afbröts. Då rusade han upp, sparkade bitarne i vrån, der de träffade en stor punschbutelj, som klingande utgjöt den ädla drycken långsät golfvet. I vild förtviflan stirrade han en minut i den glödande brasan i kakelugnen, ryckte sedan paketet ifrån jungfrun och slängde det i elden, körde henne på dörren, tog nyckeln in och har alltsedan legat sjuk i en Rheumatisk feber. Läsarinna, fäll medlidsamt en tår öfver hans missöde!

30 KNÄPPAR.

20 *Saima n:o 4 25.1 1844*

Det har fallit Borgå Tidning in att anföra åtskilligt om *Saima*. Deribland förtjenar blott det, som angår hågen för läsning i Finland, att vidare omtalas. B. T. frågar: »säger Saima sannt deri, att man i Sverige läser mångfaldt mer än hos oss?» – och tillägger korrt derpå: »till en del är detta sannt och i samma mån naturligt.»

30 Vi och, vi hoppas det, hvarje lagom klok menniska med oss måste anse, att hvad härutinnan är »till en del» sannt, det är äfven *hela* sanningen. Antingen läses i Sverige mångfaldt mera eller icke. Om det är femfaldt eller tvåfaldt kan vara fullkomligt likgiltigt. Endast B. T. kan häri ännu söka delar af sanning. B. T. tillgriper det gamla sladdret, att Sveriges vetenskapliga litteratur hos oss skulle afsättas till minst en fjerdedel, och anför den bekante Svenska förläggaren Z. H. såsom sagesman. Vi påstå deremot nu, att detta är falskt just i afseende å samma Z. H:s vetenskapliga förlager, också vi på grund af hans egen utsago, för hvars uppriktighet hans personliga vänskap är oss en borgen. Om *skolböcker* af hans förlag tala vi här icke, utan om vetenskapliga arbeten. Vi skola lätt blifva i tillfälle att gifva närmare upplysningar, som betydligt skola reducera B. T:s fjerdedel.

40 B. T:s gissningar angående anledningen till våra uppgifter äro så oskickliga de vara kunna.

Ett lika äkligt smicker, som det ofvan anförda till publiken, är B. T:s harang om »Presterskapets och vetenskapens öfverensstämmelse i Finland.»

HELSINGFORS TIDNINGARS »GRUNDFÄRG»?

50 *Helsingfors Tidningar* sökte redan före *Maamiehen Ystäväs* framträdande i dagen stärka dess debit hos presterskap och allmoge genom att varna för »minsta doft af rationalism», hänvisande densamma till »Finska folkets djupt religiösa grundfärg; hvilka ämnen den än afhandlar.» H. T. synas således icke nöjda med den Sensur öfver alla skrifter af religiöst innehåll som Konsistorierna utöfva. Nej de fordra, att den religiösa »grundfärgen» skall strykas såväl öfver »Uusi navetan raken-

nus» som öfver hvarje »tarina.»

Hvart hafva då H. T. suddat något af denna grundfärg. Kanske i artikeln »Menniskokärlekens Evangelium», der det oförtäckt påstås, att religionen företrädesvis är af nöden i »samhällets lägre och fattigare kretsar;» att då den saknas, endast »der» alla laster frodas och inympas på den spädaste ålder o. s. v.

Doftar detta af rationalism eller icke? – Vi råda H. T. att, förrän de härnäst uppträda med kättareangifvelser, lägga handen på eget hjerta. Ty eljest måste man anse den »djupt religiösa grundfärgen» hafva samma bestämmelse som de »Finska syftena» – att strö den prenumererande allmänheten sand i ögonen. 10

31 M. Y. OSAATTAKKO POJAT LUKUJA LASKEA?

Maamiehen Ystävä n:o 4 och 5 27.I och 3.II 1844

Matti (vastaten): enpä minä sitä juttua ollenkaan ymmärrä.

Maamiehen Ystävä: Sen kyllä uskon. – Onpa se hyvä, jos kirjaa ees osaisit lukea. Kävipä tässä markkinan aikoina Kirjapräntissä kaksi kahenkymmenen vuoden vanhaa tolvanaata Kuopion pitäjästä, jotka eivät taitaneet Maamiehen Ystävänsä ensimmäisestä numerosta lukea ne kaksi sanaa: »Jesus tänne!» 20

Matti: Taitaa niitä senkaltaisiakin löytyä. Mutta on äitivainajani minua opettanut selvästi lukemaan, vaan numeroita se ei osannut ittekkään laskea yhteen.

M. Y.: Ei tuo kumma ole. Eipähän sitä muutkaan talonpoikaselle opettane. Mutta minäpä nyt koitan sen sinulle opettaa. Tunnet hän sinä toki kaikki numerot erittäin: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. ja 0? 30

Matti: Tunnen minä: yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi, kuusi, seitemmän, kaheksan, yheksän. Mutta mitä tuo ymmyrkäinen 0 tahtoo sanoa, sitä en oikeen ymmärrä.

M. Y. Se kututaan *Nolla*, ja merkittee, että ei olekkaan yhtään lukua sillä paikalla johonka se pannaan.

Pidä nyt silmäs ja korvas oikeen auki ja muista, että numerot ei joka paikalla (taikka siällä) yhtä lukua merkitte.

Ja muista vielä, että ne eri paikat luetaan oikialta kädeltä alkain. Niin esimerkiksi näistä numeroista: 1. 2. 3.

Numero kolme seisoo ensimmäisellä paikalla, numero kaksi toisella, ja numero yksi kolmannella paikalla. 40

Matti: Mutta mitä näistä heidän paikoista tarvittee vaaria pitää?

M. Y. Malta sinä vähän, niin saat senki tietä. Kuule nyt:
Numero 3. ensimmäisellä paikalla merkittee kolme ykköstä;
Numero 2. toisella paikalla merkittee kaksi kymmenistä;
Numero 1. kolmannella paikalla merkittee yhtä sataa.

Ymmärrätkös nyt tämän asian oikeen selvästi?

Matti: Ymmärrän kyllä. Numero 1 kolmannella paikalla, oikialta kädeltä lukien, merkitte satoja, numero 2 toisella paikalla kymmenisiä, ja numero 3 ensimmäisellä paikalla ykkösiä. 50

M. Y.: Olet sinä kyllä sukkela ymmärtämään. Koitappa nyt myös sanoa ulos tätä lukua: 123.

Matti: Yksi sata; kaksi kymmentä; kolme ykköstä; se on: sata kaksikymmentä ja kolme, taikka: sata ja kolme kolmatta kymmentä.

M. Y.: Mutta sanoppa myös ulos tätä lukua: 555.